

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan działania na rzecz synergii między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym«”

(COM(2021) 70 final)

(2021/C 374/11)

Sprawozdawca: **Manuel GARCÍA SALGADO**

Współsprawozdawca: **Jan PIE**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Organ odpowiedzialny	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle (CCMI)
Data przyjęcia przez sekcję	17.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	8.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	195/0/7

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES jest zdania, że inicjatywa mająca na celu promowanie synergii między instrumentami finansowanymi przez UE oraz ułatwianie wzajemnej wymiany doświadczeń między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym może przyczynić się do wzmocnienia europejskiej autonomii strategicznej i suwerenności technologicznej, poprawy bezpieczeństwa obywateli i obywateli, dalszego rozwoju jednolitego rynku oraz zwiększenia konkurencyjności, wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W związku z tym w pełni popiera cele planu działania i wzywa do szybkiej, dynamicznej i ambitnej realizacji jedenastu działań.

1.2. Kluczowym priorytetem planu działania powinno być przyjęcie nowych technologii cyfrowych i innych powstających technologii w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa. Aby to ułatwić, należy zagwarantować, że stosowne inicjatywy w dziedzinie cywilnej będą uwzględniać od samego początku wymogi obronności i bezpieczeństwa. Pomogłoby to również zoptymalizować zakres i skuteczność konkretnych instrumentów finansowania obronności i bezpieczeństwa.

1.3. EKES jest zdania, że plan działania nie powinien ograniczać się do wskazania istniejących możliwości w zakresie synergii. Powinien również wskazać drogę do przejścia od doraźnego do bardziej systematycznego podejścia, które tworzy synergię na etapie projektowania. Zachęca zatem Komisję do wprowadzenia nowych form zintegrowanego planowania we wszystkich odnośnych programach.

1.4. Zdaniem EKES-u podejście polegające na łączeniu umiejętności, technologii i łańcuchów wartości może zapewnić większą spójność i bardziej strategiczne wykorzystanie funduszy UE. W związku z tym apeluje, by Komisja opracowała odpowiednie programy UE.

1.5. EKES uważa, że planowane obserwatorium technologii krytycznych jest zasadniczym elementem tego podejścia. By wesprzeć wzajemną wymianę między sektorem cywilnym, obronnym, kosmicznym i bezpieczeństwem, obserwatorium powinno w szczególności opracować wspólną klasyfikację technologii mającą zastosowanie do wszystkich sektorów.

1.6. EKES sądzi, że plan działania stanowi jeden z filarów strategii przemysłowej UE. W związku z tym niezbędne jest, aby plany działania w zakresie technologii zostały z powodzeniem przełożone na prawdziwe inicjatywy przewodnie w przemyśle. Wzywa zatem Komisję, by zadbała o osiągnięcie przez obserwatorium wymiernych wyników.

1.7. Zdaniem EKES-u pełne zaangażowanie zainteresowanych stron, w szczególności przemysłu i organizacji badawczo-technologicznych, ma zasadnicze znaczenie dla odpowiedniej realizacji planu działania. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje wyrażony przez Komisję zamiar podjęcia konkretnych działań mających na celu wsparcie przedsiębiorstw typu start-up, MŚP oraz organizacji badawczo-technologicznych w celu rozpowszechnienia programów i instrumentów UE.

1.8. Równie istotne jest podnoszenie świadomości publicznej na temat korzyści ekonomicznych i technologicznych dla obywateli i obywateli UE, płynących z unijnego finansowania obronności i bezpieczeństwa. W tym celu Komisja powinna zapoczątkować konkretne kampanie informacyjne z udziałem przedstawicieli i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego.

1.9. EKES uważa, że MŚP odgrywają pierwszoplanową rolę w procesie wdrażania planu działania. Dlatego istotne jest zagwarantowanie im dostępu do wszystkich przewidzianych środków.

1.10. Z historycznego punktu widzenia innowacje w dziedzinie obronności są wykorzystywane w produktach cywilnych. Obecnie nowe technologie powstają dzięki ogromnym inwestycjom ze strony sektorów komercyjnych, a rozpowszechnianie technologii w coraz większym stopniu przebiega w przeciwnym kierunku – od przemysłu cywilnego do obronnego. W tym kontekście szczególnie istotna jest transformacja cyfrowa. Plan działania ma zasadnicze znaczenie dla wspierania integracji nowych technologii cyfrowych i innych powstających technologii w ekosystemie obronności, bezpieczeństwa i przestrzeni kosmicznej.

1.11. Trzeba priorytetowo potraktować ukierunkowaną rekrutację, zatrzymywanie kobiet i ich awans w sektorze obrony i bezpieczeństwa oraz zapewnić młodym ludziom wysokiej jakości miejsca pracy i kwalifikacje z zmysłem o promowaniu włączenia społecznego i równouprawnienia płci w nadal zdominowanym przez mężczyzn ekosystemie.

1.12. Oprócz praw do równych szans i niedyskryminacji częścią nowej umowy społecznej, którą zostanie zawarta z obywatelami europejskimi, jest wysokiej jakości zatrudnienie.

1.13. Niezbędne jest uwzględnienie w inwestycjach aspektów społecznych, tj. zwrot z inwestycji powinien być postrzegany nie tylko w kategoriach ekonomicznych, lecz również w kluczowych obszarach, takich jak zatrudnienie, tworzenie miejsc pracy i ich jakość. Konieczne jest dopuszczenie MŚP do przemysłu kosmicznego poprzez ułatwienie im dostępu do funduszy na rzecz odporności, zwiększenie synergii również w zakresie szkolenia, podnoszenia kwalifikacji i mobilności pracowników, wzmocnienie ekosystemów w całym łańcuchu wartości, unikanie dublowania zasobów i dzielenie się nimi ze wszystkimi krajami na terytorium UE.

1.14. Na podobnej zasadzie, nawet w przypadku inwestycji o wysokiej wartości strategicznej, należy uwzględnić potrzebę dokonywania oceny i monitorowania w oparciu o określone standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

1.15. Konieczne jest włączenie wymogu respektowania tych wartości do inwestycji na szczeblu europejskim, ponieważ żaden obszar inwestycji publicznych nie powinien być wyłączony z zakresu tych przepisów.

2. Przebieg procedury

2.1. Wraz z sektorem lotnictwa cywilnego przemysł kosmiczny, obronny i sektor bezpieczeństwa tworzą ekosystem zaawansowanych technologii o strategicznym znaczeniu dla Europy. Wiele przedsiębiorstw funkcjonujących w tym ekosystemie prowadzi działalność związaną z obronnością, jak również działalność o charakterze cywilnym, i jest częścią złożonych transgranicznych łańcuchów dostaw obejmujących liczne spółki o średniej kapitalizacji i MŚP. Ekosystem ten ma długą historię synergii między sektorami, które go tworzą, oraz z innymi sektorami cywilnego przemysłu zaawansowanych technologii. Pojawianie się nowych technologii oferuje ogromny potencjał w zakresie przyszłych synergii.

2.2. Z historycznego punktu widzenia innowacje w dziedzinie obronności są wykorzystywane w produktach cywilnych. Obecnie nowe technologie powstają dzięki ogromnym inwestycjom ze strony sektorów komercyjnych, a rozpowszechnianie technologii w coraz większym stopniu przebiega w przeciwnym kierunku – od przemysłu cywilnego do obronnego. W tym kontekście szczególnie istotna jest transformacja cyfrowa. Plan działania ma zasadnicze znaczenie dla wspierania integracji nowych technologii cyfrowych i innych powstających technologii w ekosystemie obronności, bezpieczeństwa i przestrzeni kosmicznej.

2.3. EKES uważa, że aby wyjść z kryzysu związanego z pandemią COVID-19 i zapewnić powodzenie trwającej rewolucji technologicznej, UE potrzebuje „resetu” przemysłowego, opartego na wykorzystaniu zaawansowanych technologii cyfrowych, które będą sprzyjać wzrostowi gospodarczemu i umożliwią stworzenie odporniejszego modelu gospodarczego.

2.4. Postęp technologiczny jest ciągłym, dynamicznym procesem; przełomy pojawiają się zawsze, jednak trudno je przewidzieć. W związku z tym kwestią najwyższej wagi jest zachęcanie do konwergencji powstających technologii podwójnego zastosowania za pomocą zakrojonych na szeroką skalę projektów europejskich mających na celu pobudzenie innowacji, zwiększenie konkurencyjności i wzmocnienie przywództwa technologicznego w sektorach o strategicznym znaczeniu.

2.5. W październiku 2020 r. Rada Europejska zwróciła uwagę, że osiągnięcie strategicznej autonomii przy zachowaniu otwartej gospodarki jest jednym z kluczowych celów Unii, i wezwała UE do rozwijania autonomii w sektorze kosmicznym oraz bardziej zintegrowanej bazy przemysłowej na potrzeby sektora obronnego. Realizację tych celów wspierają liczne istotne inicjatywy UE, takie jak Europejski Fundusz Obronny (EFO) ⁽¹⁾, program kosmiczny ⁽²⁾, program „Cyfrowa Europa”, program „Horyzont Europa”, strategia w zakresie unii bezpieczeństwa oraz nowa strategia przemysłowa. Uważamy, że plan działania na rzecz synergii stanowi ogniwo łączące te instrumenty i strategie, a także wzywamy Komisję do dokończenia jak największych starań, aby umożliwić ambitne i skuteczne wdrożenie proponowanych działań.

2.6. Zwrot z inwestycji powinien być postrzegany nie tylko w kategoriach ekonomicznych, ale także w kategoriach kluczowych aspektów, takich jak zatrudnienie, tworzenie miejsc pracy i jakość zatrudnienia. EKES podkreśla zatem znaczenie edukacji i umiejętności dla pomyślnej realizacji przedmiotowego planu działania. Innowacje i konkurencyjność nie mogą istnieć bez wysoko wykwalifikowanej siły roboczej, a wprowadzanie nowych technologii będzie wymagało dodatkowych działań w zakresie przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji. Ponadto inicjatywom mającym na celu wspieranie synergii technologicznych między sektorami powinny towarzyszyć środki ułatwiające międzysektorową mobilność pracowników.

2.7. EKES uważa, że różnorodność jest znaczącą siłą napędową innowacji i wzywa Komisję do wykorzystania planu działania również jako narzędzia, które uczyni ten wciąż zdominowany przez mężczyzn ekosystem bardziej sprzyjającym włączeniu społecznemu i zapewni w nim równość płci. Jak pokazują badania, różnorodność prowadzi do lepszego podejmowania decyzji. W związku z tym obecność kobiet na wszystkich szczeblach decyzyjnych ma zasadnicze znaczenie i powinna być wspierana przez politykę rekrutacji, zatrzymywania i awansu. Ponadto Komitet wzywa do podjęcia działań w celu zwalczania segregacji pionowej i zachęcania młodych dziewcząt do obierania kariery zawodowej w tych sektorach, np. przez ukierunkowanie ich na wczesnym etapie programu edukacyjnego na dziedziny STEM.

3. Uwagi ogólne

3.1. W planie działania Komisji Europejskiej w sposób szczególny uwzględniono i podkreślono kwestię „synergii”, które są rozpatrywane „w wymagającym środowisku międzynarodowym, w którym UE musi utrzymać przewagę technologiczną i wspierać swoją bazę przemysłową”. W nowym kontekście geopolitycznym szczególnie ważne jest wspieranie sektorów, które przyczyniają się do osiągnięcia przez UE strategicznej autonomii i suwerenności technologicznej.

3.2. Wieloletnie ramy finansowe UE na lata 2021–2027 (WRF) znacznie zwiększają inwestycje w technologie na rzecz sektorów strategicznych, takich jak sektor obronności, bezpieczeństwa, mobilności, zdrowia, zarządzania informacjami, cyberprzestrzeni i kosmiczny. Dzięki EFO ramy te obejmują po raz pierwszy w historii unijny program specjalnie poświęcony wspólnym projektom w zakresie obronności. Odpowiednie programy WRF obejmują badania, rozwój, demonstracje, przygotowywanie prototypów i wdrażanie (zamówienia na innowacyjne produkty i usługi) w sposób komplementarny. W związku z tym istnieją ogromne możliwości w zakresie synergii między programami UE. Pełne wykorzystanie tych synergii znacznie zwiększyłoby wartość dodaną europejskich inwestycji i dlatego musi stanowić główny priorytet dla Komisji.

3.3. Wydatki publiczne na badania naukowe i innowacje w Europie pozostają znacznie poniżej poziomu Stanów Zjednoczonych i Chin. Badania naukowe i innowacje mają decydujące znaczenie dla konkurencyjności sektora i autonomii Europy. Synergie między programami UE muszą zatem optymalizować zwrot z inwestycji, ale nie mogą zastępować finansowania na badania naukowe i innowacje. Państwa członkowskie muszą również zintensyfikować swoje starania i nie mogą wykorzystywać inwestycji europejskich jako wymówki do ograniczania własnych wydatków na sektory strategiczne. Równie ważna jest synchronizacja unijnych programów, na przykład w ramach europejskiego semestru, z programami krajowymi w zakresie badań naukowych i innowacji, gdyż pomoże to zagwarantować optymalne wykorzystanie zasobów.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/697 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Obronny i uchylające rozporządzenie (UE) 2018/1092, (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 149).

⁽²⁾ Komunikat w sprawie polityki kosmicznej (COM(2021) 208 z 21 kwietnia 2021 r.).

3.4. Nowe technologie cyfrowe i inne powstające technologie są opracowywane dzięki ogromnym inwestycjom ze strony sektorów komercyjnych. Jednocześnie są one również niezbędnym czynnikiem umożliwiającym rozwój zdolności w zakresie obronności i bezpieczeństwa. Wykorzystanie tych technologii w sektorze obronności i bezpieczeństwa powinno zatem stanowić priorytet przedmiotowego planu działania. Plan ten powinien zapewnić, aby programy cywilne, takie jak Europejska inicjatywa dotycząca przetwarzania w chmurze, inicjatywa wodorowa i europejska inicjatywa dotycząca procesorów, od samego początku uwzględniały wymogi w zakresie obronności i bezpieczeństwa.

3.5. Synergie technologiczne są możliwe głównie na niższych poziomach gotowości technologicznej (TRL) oraz w przypadku komponentów i podsystemów. W dziedzinach cyfrowych, takich jak sztuczna inteligencja, obliczenia wielkiej skali i technologia blockchain, wiele podstawowych modeli i teorii jest wspólnych dla różnych sektorów. Wspólne wysiłki badawcze na tych poziomach przyspieszyłyby opracowywanie rozwiązań przeznaczonych dla poszczególnych sektorów i uwolniłyby zasoby na ich wdrożenie. Nowe partnerskie podejście do zarządzania między przemysłem, organami publicznymi, partnerami społecznymi i innymi zainteresowanymi stronami powinno zapewnić sprawiedliwą przemianę ekosystemów podczas ich transformacji cyfrowej i ekologicznej. Priorytetem będzie poszukiwanie synergii między ekosystemami i sektorami stojącymi przed najważniejszymi wyzwaniami z myślą o osiągnięciu celów w zakresie odporności i zrównoważonego rozwoju, w ich trzech wymiarach: środowiskowym, społecznym i związanym ze sprawowaniem rządów. Propagowane będzie włączenie MŚP do klastrów transeuropejskich, interdyscyplinarnych i międzysektorowych, łączące kluczowe łańcuchy wartości w ekosystemach lotniczych i obronnych zwłaszcza z mobilnością, motoryzacją i transportem oraz zdrowiem. Konieczne będzie wsparcie tych klastrów w radzeniu sobie z wstrząsami i podatnością na zagrożenia lub dywersyfikacja ich działalności poprzez łączenie ich z nowymi lokalnymi i transgranicznymi partnerami w ramach wykonalnych planów w zakresie zrównoważonej konkurencyjności.

3.6. Synergie na etapie badań nie wyeliminują różnic między zastosowaniami w poszczególnych sektorach. Ze względu na różne wymagania klientów sieć 5G na potrzeby sektora obronności nie będzie podobna do komercyjnej sieci 5G, a chmura bojowa (ang. combat cloud) będzie różnić się od chmury wykorzystywanej do celów komercyjnych, nawet jeśli podstawowe elementy technologiczne są podobne. Przemysł obronny, bezpieczeństwa i kosmiczny są niezbędne do dostosowywania i włączania powstających technologii do rozwiązań przeznaczonych dla poszczególnych sektorów.

3.7. Zdaniem EKES-u wdrażanie planu działania musi również uwzględniać różnice między rynkami obronności, bezpieczeństwa i kosmicznym a rynkami cywilnymi. Ponieważ modele biznesowe i ramy regulacyjne nie są jednakowe, należy znaleźć równowagę w zakresie otwartości wyników badań, praw własności intelektualnej, gwarancji dla inwestycji wysokiego ryzyka, zapewnienia zwrotu z inwestycji itp. W tym względzie powstające technologie przyniosą ze sobą również nowe wyzwania, np. w dziedzinie normalizacji i ochrony danych.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES uważa, że plan działania musi uwzględniać odpowiednie inicjatywy w zakresie bezpieczeństwa i obronności zarządzane przez państwa członkowskie. Przykładem może być Strategiczny Kompas, skoordynowany roczny przegląd w zakresie obronności (CARD), stała współpraca strukturalna (PESCO) oraz umowa w zakresie cywilnego wymiaru WPBiO.

4.2. EKES uważa również, że ważne jest uwzględnienie współpracy UE-NATO oraz zapewnienie w szczególności interoperacyjności między zasobami NATO i UE, w tym w zakresie szyfrowanej i bezpiecznej komunikacji. Służby Komisji nadal powinny ściśle współpracować z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych (ESDZ) i Europejską Agencją Obrony (EDA), których działania powinny propagować dążenie do synergii i wzajemnej wymiany.

4.3. EKES wyraża zadowolenie z wagi, jaką przedmiotowy plan działania przypisuje projektom przewodnim. Takie inicjatywy przewodnie, które zbliżają do siebie przedsiębiorstwa różnej wielkości z różnych sektorów i z całej UE, sprzyjają współpracy transgranicznej i mogą stać się skutecznymi ramami dla spójnego stosowania narzędzi polityki przemysłowej. Aby zapewnić skuteczne wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych w ramach transformacji cyfrowej i klimatycznej oraz długoterminowy i strukturalny wpływ na wdrażanie mechanizmów zrównoważonej konkurencyjności związanych z cyklem europejskiego semestru, Komitet zaleca, by proponowanym środkiem towarzyszył system zarządzania z udziałem wielu podmiotów w celu zagwarantowania spójności między różnymi działaniami i skutecznego zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron.

4.4. EKES zachęca Komisję do wdrożenia planu działania zarówno w perspektywie długo-, jak i krótkoterminowej; w podejściu krótkoterminowym plan powinien promować wzajemną wymianę między istniejącymi inicjatywami finansowanymi przez UE. Sam plan działania uwzględnia szeroki zakres inicjatyw w różnych dziedzinach, od przestrzeni kosmicznej po bezpieczeństwo morskie, które wydają się obiecujące w tym względzie.

4.5. Jednocześnie EKES jest zdania, że plan działania nie powinien ograniczać się do wskazania istniejących możliwości w zakresie synergii. Powinien również wskazać drogę do przejścia od doraźnego do bardziej systematycznego podejścia, które tworzy synergię na etapie projektowania. Plan obejmuje elementy, które mogą się do tego przyczynić: międzysektorowe monitorowanie technologii, planowanie zdolności, ścisłą koordynację programów finansowania, plany działania w zakresie technologii, oceny łańcucha wartości itp. Aby zapewnić skuteczność i długoterminowy i strukturalny wpływ proponowanych środków, Komitet zaleca, by towarzyszyły im nowe struktury zarządzania i odpowiednie procesy planowania we wszystkich odpowiednich programach w celu zagwarantowania spójności między różnymi działaniami i skutecznego zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron.

4.6. EKES uważa, że przejrzystość jest równie ważna. Wybór technologii, planów działania i projektów przewodnich, które mają być wspierane, powinien być zrozumiały i oparty na obiektywnych kryteriach. Przewidywane sprawozdanie z postępów, które ma być przedstawiane w cyklu dwuletnim, powinno zawierać kluczowe wskaźniki skuteczności działania służące do pomiaru stopnia powodzenia oraz przeglądy bramek w celu poprawy procesu i wstrzymania działań w przypadku braku wartości dodanej. Aspekty prawne i regulacyjne również należy włączyć do procesu oceny w celu określenia, czy i gdzie podstawa prawna i przepisy programów UE miałyby zostać zmienione na potrzeby wsparcia i wykorzystania synergii.

4.7. Po przeanalizowaniu poszczególnych działań EKES wyraża następującą opinię:

4.7.1. *DZIAŁANIE nr 1: Przed końcem 2021 r. Komisja przedstawi wniosek mający na celu wzmocnienie perspektywicznego i wczesnego określania potrzeb i rozwiązań w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego i egzekwowania prawa poprzez wspieranie podejść opartych na zdolnościach we wszystkich sektorach bezpieczeństwa, w oparciu o najlepsze praktyki z sektora obronnego i kosmicznego.* Z punktu widzenia EKES-u działanie to jest jak najbardziej pożądane, ponieważ podejście oparte na zdolnościach ma kluczowe znaczenie dla rozwiązania problemu obecnej fragmentacji europejskiego rynku bezpieczeństwa i umożliwienia użytkownikom końcowym usług i produktów związanych z bezpieczeństwem wyprzedzenia obecnych i przyszłych zagrożeń dla bezpieczeństwa. Z zadowoleniem przyjmuje się przewidywany proces planowania zdolności w zakresie zintegrowanego zarządzania granicami, lecz jego ustanowienie musi zostać znacznie przyspieszone, aby miało wpływ na powiązane programy wydatków przed końcem obowiązujących wieloletnich ram finansowych. Aby uwzględnić kwestię różnorodności użytkowników końcowych w sektorze bezpieczeństwa i zapewnić pewną stabilność w procesach planowania, EKES zaleca określenie na szczelbu UE misji bezpieczeństwa, których wystarczająco szeroki zakres pozwoli objąć różnorodne i zmieniające się wymogi w zakresie zdolności. Przewidywane podejście powinno być strategiczne i długoterminowe, lecz również wystarczająco elastyczne, aby objąć ewentualne zdarzenia o małym prawdopodobieństwie wystąpienia i poważnych skutkach (takie jak pandemia) oraz umożliwić reagowanie na pojawiające się nagle nieoczekiwane zagrożenia.

4.7.2. *DZIAŁANIE nr 2: Przed końcem 2021 r. i z myślą o programach prac na 2022 r. Komisja będzie dalej wzmocniać swój proces wewnętrzny w celu promowania synergii między przemysłem kosmicznym, obronnym i powiązanim przemysłem cywilnym poprzez poprawę koordynacji programów i instrumentów UE oraz poprzez inicjowanie działań ułatwiających dostęp do finansowania.* EKES uważa, że działanie to stanowi jeden z najważniejszych elementów planu działania. UE powinna wykorzystywać potencjalne synergie w ujęciu horyzontalnym – między programami w zakresie badań naukowych i innowacji (np. EFO i program „Horyzont Europa”), aby wspierać wzajemną wymianę – ale również w ujęciu pionowym – między badaniami naukowymi i innowacjami a programami wdrożeniowymi (np. badania w dziedzinie bezpieczeństwa i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego), aby wspierać wprowadzanie wyników badań na rynek. Istnieje ryzyko, że różnice w przepisach i warunkach dotyczących programów staną się przeszkodą dla synergii i będą wymagały starannego rozważenia kwestii prawnych i technicznych takich jak prawa własności intelektualnej. Szczególnie ważne będzie ustanowienie – w ramach Komisji – nowych form zintegrowanego programowania i planowania w celu zapewnienia, aby synergia nie były dziełem przypadku, lecz były uwzględniane już na etapie projektowania.

4.7.3. *DZIAŁANIE nr 3: Począwszy od drugiej połowy 2021 r. Komisja będzie zapowiadać ukierunkowane działania dla przedsiębiorstw typu start-up, MŚP i organizacji badawczo-technologicznych, aby zwiększyć świadomość na temat programów i instrumentów UE oferujących możliwości finansowania, zapewniających wsparcie techniczne i praktyczne szkolenia, świadczących usługi przyspieszenia rozwoju działalności gospodarczej, prezentujących innowacyjne rozwiązania i ułatwiających wejście na rynek obrony, rynek bezpieczeństwa, rynek związany z przestrzenią kosmiczną lub inne właściwe rynki cywilne.* EKES zgadza się, że przedsiębiorstwa typu start-up i MŚP są kluczową siłą napędową innowacji i odgrywają ważną rolę w tworzeniu synergii, ponieważ często prowadzą działalność w różnych sektorach, a także ponad podziałami między sektorem cywilnym a obronnym. Jednocześnie zwykle brakuje im zdolności do realizacji złożonych projektów oraz często nie mają dobrej kondycji finansowej umożliwiającej niezależne funkcjonowanie na czysto publicznych, silnie regulowanych rynkach charakteryzujących się bardzo specyficznymi potrzebami klientów. W związku z tym, aby wprowadzać innowacje na rynek, potrzebują one silnych powiązań z integratorami systemów. Plan działania powinien zatem wspierać integrację przedsiębiorstw typu start-up i MŚP w transgranicznych łańcuchach dostaw oraz wzmocnić powiązania między organizacjami badawczo-technologicznymi a sektorem.

4.7.4. DZIAŁANIE nr 4: W celu pobudzenia innowacji w dziedzinie technologii krytycznych dla sektora obronnego, kosmicznego i powiązanych sektorów cywilnych oraz stymulowania współpracy transgranicznej Komisja opracuje plany działania w zakresie technologii, wykorzystując w sposób synergiczny wszystkie odpowiednie instrumenty UE. Plany te będą opierać się na ocenie sporządzanej co dwa lata przez działające w ramach Komisji nowe obserwatorium technologii krytycznych. Plany działania mogą prowadzić do uruchomienia nowych projektów przewodnich. EKES w pełni popiera utworzenie obserwatorium i jego misję polegającą na opracowywaniu planów działania w zakresie technologii, które połączą przemysł obronny, kosmiczny i powiązane z nimi gałęzie przemysłu cywilnego. Ponadto Komitet z zadowoleniem przyjmuje zamiar włączenia łańcuchów wartości do oceny, ponieważ toruje to drogę do spójnego i wspólnego stosowania narzędzi polityki przemysłowej w celu wspierania przywództwa technologicznego w sektorach strategicznych. Jednocześnie powodzenie tego działania zależy od wielu czynników. Obserwatorium będzie musiało:

- stworzyć silne powiązania z odpowiednimi procesami planowania zdolności,
- aktywnie monitorować światowe trendy technologiczne i wykrywać na jak najwcześniejszym etapie rewolucyjne odkrycia technologiczne i przełomowe technologie,
- ustanowić cele, standardy i kryteria oceny technologii,
- opracować wspólną taksonomię mającą zastosowanie do wszystkich odpowiednich sektorów, aby sektory kosmiczny, obronny i bezpieczeństwa mówiły tym samym „językiem technologicznym”.

Ponadto należy zapewnić, aby plany działania opracowane przez obserwatorium nie pozostały jedynie na papierze, ale by zostały faktycznie wdrożone do programów prac i projektów przewodnich. W celu osiągnięcia tych zamierzeń zalecamy, aby obserwatorium bazowało również na doświadczeniach wyniesionych z podobnych istniejących procesów takich jak wspólna grupa zadaniowa (EDA–ESA–KE) ds. krytycznych technologii kosmicznych.

4.7.5. DZIAŁANIE nr 5: Przed końcem 2022 r. Komisja, w ścisłej współpracy z innymi kluczowymi zainteresowanymi stronami, przedstawi plan promowania stosowania istniejących hybrydowych norm cywilnych/obronnych oraz opracowania nowych. EKES uważa, że normy są skutecznym narzędziem kształtowania rynków. Stosowanie norm hybrydowych ma w stosownych przypadkach sens, a przykłady CBRN czy przestrzeni danych dotyczących bezpieczeństwa są rzeczywiście obiecujące. Wyzwaniem jest jednak powolne tempo procesu normalizacji w przypadku norm technicznych, który to proces wydaje się stawać w obliczu coraz większych problemów związanych z nadążeniem za rozwojem nowych innowacji. Wymogi dotyczące norm powinny również stanowić element wezwania w ramach programu „Horyzont Europa” do zapewnienia, aby nowe innowacje były faktycznie przydatne dla użytkowników końcowych.

4.7.6. DZIAŁANIE nr 6: W pierwszej połowie 2022 r. Komisja – we współpracy z Europejską Radą ds. Innowacji i innymi zainteresowanymi stronami – uruchomi „inkubator innowacyjności” w celu wspierania nowych technologii i kształtowania innowacji podwójnego zastosowania. Komisja będzie również wspierać transgraniczne sieci innowacji w zakresie obrony, które będą testować stosowność technologii wykorzystywanych w sektorze cywilnym oraz wspierać odpowiedzialną innowacyjność w obronnych łańcuchach wartości. Działania te będą również służyły rozwiązaniu problemu obecnej fragmentacji w obszarze innowacji obejmującym sektor cywilny i obronny oraz niedoborów kwalifikacji, a także osiągnięciu celów w zakresie równouprawnienia i włączenia społecznego. EKES uważa, że utworzenie inkubatora wspierającego innowacje podwójnego zastosowania oraz sieci innowacji w zakresie obrony jest interesujące i warte zbadania. W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na szybkie starzenie się wielu technologii komercyjnych, co często stanowi główną przeszkodę w ich wykorzystaniu w zastosowaniach obronnych. EKES zachęca również Komisję do aktywnego promowania międzysektorowego transferu technologii za pomocą środków wsparcia administracyjnego i finansowego, ponieważ otwiera on nowe możliwości. Zaleca aktywne monitorowanie i regularną ocenę tego działania, aby zmierzyć jego powodzenie.

4.7.7. DZIAŁANIE nr 7: Począwszy od czerwca 2021 r. Komisja we współpracy z państwami członkowskimi ustanowi Centrum Kompetencji w dziedzinie Cyberbezpieczeństwa, przeznaczając na ten cel niezbędne zasoby w ramach odpowiednich unijnych programów i instrumentów. Komisja będzie dążyć do zwiększenia synergii oraz stosowania rozwiązań z sektora cywilnego w sektorze obronnym i odwrotnie między pracami Centrum oraz pracami prowadzonymi w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju i unijnego programu kosmicznego w zakresie cyberbezpieczeństwa i cyberobrony z myślą o ograniczeniu słabych stron i zapewnieniu efektywności. EKES uważa, że działania objęte działaniem nr 7 mają zasadnicze znaczenie dla suwerenności Europy w kluczowych obszarach technologii. Cyberbezpieczeństwo i cyberobrona stanowią oczywisty wybór w zakresie synergii między bezpieczeństwem, obroną i przestrzenią kosmiczną i rzeczywiście powinny mieć priorytetowe znaczenie. Szczególne znaczenie ma w tym względzie ścisła współpraca między organami publicznymi a sektorem prywatnym.

4.7.8. DZIAŁANIE nr 8: *Począwszy od drugiej połowy 2022 r. celem wsparcia technologii przełomowych Komisja przedstawi innowacyjne formy finansowania przeznaczonego na promowanie udziału nietradycyjnych podmiotów, przyciąganie przedsiębiorstw typu start-up oraz promowanie wzajemnej wymiany rozwiązań w oparciu o możliwości, jakie zapewniają unijne programy i instrumenty, w tym program „Cyfrowa Europa” i Europejski Fundusz Rozwoju. EKES z zadowoleniem przyjmuje wsparcie technologii potencjalnie przełomowych jako logiczne uzupełnienie bardziej tradycyjnego podejścia opartego na zdolnościach i proponuje ściśle powiązanie go z planowanym obserwatorium technologii. Komitet popiera również wykorzystywanie programu „Cyfrowa Europa” i EFR do celów takich działań i zaleca dalszy rozwój w perspektywie średnioterminowej pełnoprawnej europejskiej agencji na wzór amerykańskiej agencji DARPA ⁽³⁾.*

4.7.9. DZIAŁANIE nr 9: *Unijne technologie dronów. Drony ⁽⁴⁾ zapewniają liczne odniesienia do technologii stosowanych w sektorze lotnictwa komercyjnego, a także w przemyśle kosmicznym, bezpieczeństwa i obronnym. W technologii dronów zasadnicze znaczenie ma wzajemna wymiana, a wprowadzanie cywilnych i wojskowych dronów do przestrzeni powietrznej ma również podwójne zastosowanie. EKES w pełni popiera zatem projekt przewodni dotyczący dronów jako oczywisty wybór i zaleca uzupełnienie go o konkretny plan działania w zakresie technologii, w którym priorytetowo potraktowano by odpowiednie elementy technologiczne zgodnie z ich znaczeniem dla europejskiej strategicznej autonomii i suwerenności technologicznej.*

4.7.10. DZIAŁANIE nr 10: *Unijny system globalnej bezpiecznej komunikacji satelitarnej. EKES uważa, że ten projekt przewodni jest bardzo istotny, ponieważ obejmuje on kluczowe elementy europejskiej autonomii i suwerenności technologicznej. Jednocześnie pozostaje niejasne, w jaki sposób projekt ten stworzy synergie z sektorem obronnym lub odniesie korzyści z takich synergii. EKES uważa, że jedną z możliwości uzyskania dodatkowych synergii byłoby zapewnienie dodatkowych ładunków użytkowych na satelitach w tym systemie. Mogłoby to obejmować czujniki do obserwacji przestrzeni kosmicznej, co stworzyłoby synergie między tymi dwoma projektami przewodnimi związanymi z przestrzenią kosmiczną.*

4.7.11. DZIAŁANIE nr 11: *Zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej. Zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej jest kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa aktywów i infrastruktur kosmicznych, które mają coraz większe znaczenie dla funkcjonowania nowoczesnych społeczeństw. EKES popiera zatem uruchomienie konkretnego projektu przewodniego w zakresie zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej. Jednocześnie Komitet wyraża obawę, że inicjatywa ta ogranicza się do aspektów regulacyjnych i normalizacyjnych, które są ważne, ale niewystarczające. Komisja powinna zatem również rozważyć utworzenie rynku danych dotyczących obserwacji przestrzeni kosmicznej (co jest celem w Stanach Zjednoczonych). Aby opracować wiarygodne europejskie podejście do zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej, Europa powinna również w znacznym stopniu poprawić swoje zdolności w zakresie obserwacji przestrzeni kosmicznej (nowe czujniki, moce analityczne i obliczeniowe itp.).*

Bruksela, dnia 8 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽³⁾ Agencja Zaawansowanych Projektów Badawczych w Obszarze Obronności (DARPA) jest agencją Departamentu Obrony Stanów Zjednoczonych zajmującą się badaniami i rozwojem powstających technologii.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 51.